

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Вдосконалення системи соціального обслуговування населення в умовах
об'єднаної територіальної громади

Виконав студент групи СРм-2
спеціальності 231 Соціальна робота
Корепін Дмитро Олександрович
Керівник: Позднякова-Кирбят'єва Е.Г.
Рецензент: Коваль В. О.
Нормоконтроль _____ Анастасія ШТЕПЕНКО

Запоріжжя

2024 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 117 с., 3 рис., 8 таблиць, 60 джерел, 2 додатка.

Об'єкт дослідження: системи соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади.

Предмет дослідження: процес вдосконалення соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади.

Мета дослідження: запропонувати технології вдосконалення соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади та дослідити особливості їх впровадження на практиці.

Методи дослідження: теоретичні (контент-аналіз документів, узагальнення та систематизація, порівняння, мето екстраполяції); емпіричні (проведення соціологічного анкетування, моделювання); кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Практична значущість дослідження полягає у розробці та впровадженні комплексу соціальних технологій вдосконалення системи соціального обслуговування населення на рівні селищної територіальної громади. Зазначений комплекс технологій вдосконалення системи соціального обслуговування населення на рівні громади був розроблений виходячи з результатів оцінки розвитку системи соціального обслуговування жителів Солонянської селищної територіальної громади Дніпропетровської області та впроваджений виходячи зі специфіки регіону, основних соціальних викликів громади, умов воєнного стану та потреб осіб, що потребують соціальної допомоги. Зазначена комплексна програма була розбита на 4 блоків і інновації трьох блоків були успішно впровадженні та отримали схвальну оцінку від експертів та клієнтів місцевої соціальної служби.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ, СОЦІАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА, УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ.

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена тим, що після того як в Україні була впроваджена адміністративно-територіальна реформа значення соціального обслуговування, що відбувається на рівні об'єднаних територіальних громад виросло в рази так як рівень громади став первинним у можливості отримання соціальної допомоги всіма особами, які мають в цьому потребу. До 2014 року, коли за всіма офіційними документами почався процес децентралізації української системи соціального обслуговування, українська система соціального обслуговування спиралась на адміністративно-територіальне районування, яке не давало можливості при розрахунку системи соціального обслуговування населення врахувати інтереси пересічних членів громади, що мають потребу в актуалізації соціальних послуг. Перші роки реформи не призвели до кардинальної зміни відношення та покращення якості надання соціальних послуг так як до реформування соціальних служб на місцевому рівні дійшли на останньому етапі реформи і цей процес відбувався з малою кількістю громадських обговорень та за відсутності своєчасної методичної та методологічної підтримки. За підтримки міжнародної технічної підтримки, що Україна отримувала з 2012 року вдалось адаптувати європейський досвід організації соціального обслуговування на локальних територіях. Крім міжнародного досвіду, були впроваджені технології організації та вдосконалення соціального обслуговування людей, що опинились в складних життєвих обставинах на рівні територіальних громад. Взагалі сам контекст проблем здебільшого є актуальним для маленьких містечок та сіл, що сьогодні стали відігравати роль епіцентру адміністративно-територіальної реформи так як дотепер роль адміністративно-територіальної реформи у великих містах як в сфері публічного адміністрування та і соціальної сфери для пересічного українця є майже не помітною. Тому на сьогодні актуальними залишаються дослідження на рівні соціального заиту

жителів громад. Зазначена проблема сьогодні погано досліджуваа через те, що більшість соціологічних служб не мають ресурсів для її дослідження. Іншою проблемою є створення інноваційних технологій покращення або вдосконалення системи соціального обслуговування на рівні громад, виходячи з реального стау речей. Проблема воєнного стану загострила зазначену проблему.

Актуальність розглянутої проблематики визначила вибір теми кваліфікаційної роботи магістра у такій редакції: «Вдосконалення системи соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади».

Об'єкт дослідження: системи соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади.

Предмет дослідження: процес вдосконалення соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади.

Мета дослідження: запропонувати технології вдосконалення соціального обслуговування населення в умовах об'єднаної територіальної громади та дослідити особливості їх впровадження на практиці.

На основі мети були визначені такі **завдання:**

1. Здійснити аналіз теоретичних засад соціального обслуговування населення на рівні громади.

2. Проаналізувати міжнародний досвід соціального обслуговування населення на місцеому рівні.

3. Провести діагностикуд рівня ефективності соціального обслуговування жителів солонянської селищної територіальної громади дніпропетровської області.

4. Запропонувати та сприяти впровадженню технологій соціального обслуговування населення на прикладі солонянської селищної територіальної громади дніпропетровської області.

Для вирішення поставлених завдань використано такі **методи дослідження:** теоретичні (контент-аналіз документів, узагальнення та

систематизація, порівняння, мето екстраполяції); емпіричні (проведення соціологічного анкетування, моделювання); кількісний та якісний аналіз результатів дослідження.

Методологічною основою дослідження стали роботи з аналізу проблем соціального обслуговування на рівні громади таких вчених як: Р. Вайнола, [4], К. Дубич [10], В. Євченко [12], Р. Зозуляк-Случик [16], О. Козуба [17], Н. Коленда [18], Н. Крохмальова [20], М. Лехолетова [21], Т. Лях [24], А. Полянська [31], А. Полянничко [32], Г. Слосанська [37], Т. Спріріна [38] та ін.; особливості системи соціального обслуговування на місцевому рівні в зарубіжних країнах – Ж. Анслен [1], Н. Журавська [14], С. Кубицький [21], М. Любецька [23], Т. Семигіна [35], К. Zajda [60] та ін., а також використання технологій соціального обслуговування на рівні громади з різними категоріями населення, як: І. Горбаль [6], Т. Гордєєва [7], Ю. Мацкевич [26], І. Мещан [29], Е. Позднякова-Кирбят'єва [57], та ін.

Практична значущість дослідження полягає у розробці та впровадженні комплексу соціальних технологій вдосконалення системи соціального обслуговування населення на рівні селищної територіальної громади. Зазначений комплекс технологій вдосконалення системи соціального обслуговування населення на рівні громади був розроблений виходячи з результатів оцінки розвитку системи соціального обслуговування жителів Солонянської селищної територіальної громади Дніпропетровської області та впроваджений виходячи зі специфіки регіону, основних соціальних викликів громади, умов воєнного стану та потреб осіб, що потребують соціальної допомоги. Зазначена комплексна програма була розбита на 4 блоків і інновації трьох блоків були успішно впровадженні та отримали схвальну оцінку від експертів та клієнтів місцевої соціальної служби.

Експериментальною базою дослідження стала система соціального обслуговування Солонянської селищної громади територіальної громади Дніпропетровської області.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження

доповідалися та обговорювалися на *IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу»* (м. Запоріжжя, 13-14 квітня 2023 р.).

Публікації.

Корепін Д. Особливості трансформації управління соціальною сферою в умовах інформаційного суспільства. світні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 13-14 квітня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Видавництво Хортицької національної академії, 2023. С.544-546

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи 116 сторінок. Додатки викладено на 24 сторінках. Список використаної літератури складає 60 джерел.

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичних джерел тематики нашого дослідження дав наступні результати. Система надання соціальних послуг на рівні громади повинна відповідати низці важливих критеріїв і тільки, тоді можна говорити про її ефективне функціонування. Головним чином вона спирається на якісне кадрове забезпечення, вмотивовану команду однодумців, які мають візію власної діяльності, що підкріплена матеріально-технічним забезпеченням. На кожному рівні системи надання соціальних послуг є свої особливості функціонування. Особливим рівнем функціонування соціальної роботи в Україні є соціальне обслуговування на рівні громади. Сучасне суспільство невперше стикається з викликами та можливостями, пов'язаними з організацією соціальної роботи на рівні територіальних громад. Цей рівень взаємодії виявляється особливим, оскільки він створює умови для тісного контакту фахівців із різноманітними соціальними групами та враховує специфіку конкретного регіону. Перш за все, важливо відзначити потребу у розбудові відносин між громадянами та фахівцями соціальної сфери на рівні територіальних громад. Це передбачає розвиток механізмів взаємодії, які сприяють взаєморозумінню та врахуванню особливостей кожної конкретної громади. Фахівець повинен бути не тільки професійним, але й чутливим до культурних та соціальних відмінностей, що є важливим аспектом роботи на територіальному рівні. Ще однією особливістю є необхідність адаптації соціальних послуг до конкретних потреб кожної громади. Різноманітність соціальних проблем та викликів вимагає гнучкості та індивідуалізації підходів. Фахівці повинні враховувати особливості місцевого середовища, інфраструктуру, наявні ресурси та інші чинники, щоб забезпечити ефективну допомогу та підтримку. Зокрема, важливо розвивати мережі партнерства між громадським сектором, бізнесом та органами влади для спільного вирішення

соціальних проблем. Такий підхід дозволяє поєднати різні ресурси та експертизу для забезпечення повноцінної підтримки громадян.

Важливим елементом є також залучення громадян до процесу прийняття рішень та розробки соціальних програм. Це створює можливість для активної участі громади у формуванні власного соціального оточення та визначенні пріоритетів для розвитку. Таким чином, соціальна робота на рівні територіальної громади вимагає від фахівців не лише високого рівня професіоналізму, але й глибокого розуміння конкретного соціокультурного контексту. Лише враховуючи ці аспекти, можна досягти позитивних змін у якості життя та соціальному благополуччі громадян.

З'ясувавши особливості організації надання соціальних послуг в рамках громади, ми розглянули особливості соціального обслуговування на рівні громади в різних країнах світу. Кожна країна з розвинутою соціальною роботою на рівні громад має свої особливості. В рамках кожної країни є інновації, які можна було б адаптувати до українських реалій. Так наприклад досвід надання соціальних послуг на базі польських гмін корелюється з вектором децентралізації української соціальної роботи і тому певні процеси можна синхронізувати. Українська соціальна робота на рівні громад могла б бути підсиленою за рахунок адаптації німецької концепції соціальної самопомоги та американської концепції активізації соціального потенціалу осіб, що опинились в складних життєвих обставинах. Цінним для української системи соціального обслуговування міг би бути досвід залучення фінансових коштів великих міжнародних фондів технічної допомоги за італійською моделлю. Досвід фінансування місцевих соціальних програм Франції показує нам, що соціальна сфера є продовженням економічної спроможності громади і тому на всіх рівнях необхідно узгоджувати

Українська соціальна робота в сільських районах стикається з рядом проблем, що визначаються особливостями сільського життя та економічними труднощами. Декілька ключових проблем в цьому контексті включають. Села та маленькі містечка часто мають обмежений доступ до соціальних служб

через віддаленість від центрів обслуговування та недостатню транспортну інфраструктуру. Велика частина сільського населення залежить від аграрного сектору, який може бути піддатливим до змін в економіці. Економічна нестабільність може впливати на доступ сільського населення до соціальних послуг. Села часто стикаються з відсутністю медичних та соціальних працівників, оскільки фахівці нерідко вибирають міське життя через кращі умови праці та розвиток. Сільські громади можуть відчувати соціальну ізоляцію через відсутність місць для взаємодії та культурних подій. Для вирішення цих проблем важливо розробляти та впроваджувати політики, спрямовані на покращення доступності соціальних послуг в селах, залучення та утримання кваліфікованого персоналу, а також створення умов для стабільного економічного розвитку сільських територій.

Емпіричне дослідження, що було проведене нами в рамках другого розділу базувалось на комбінування методу контент аналізу та опитування місцевого населення Солонянської селищної громади, що потенційно можуть потребувати соціальної допомоги. Результати нам показали, що найбільшою проблемою, що негативно впливає на рівень життя в громаді та продукує важкі життєві ситуації є проблема безробіття. За результатами емпіричного дослідження біля 40% місцевого населення потребують чи потребували соціальної допомоги. Найбільш вразливими категоріями населення серед жителів Солонянської селищної територіальної громади є люди старшого віку, особи зі статусом ВПО, багатодітні родини, особи з інвалідністю, ветерани та члени їх родин.

В рамках третього розділу ми запропонували технологічні рішення, щодо вдосконалення системи соціального обслуговування в межах Солонянської селищної територіальної громади Дніпропетровської області. Зазначені технології стосувалися покращення системи соціального обслуговування людей старшого віку, покращення корпоративної культури серед колективів місцевих соціальних послуг і перспективної технології вирішення кадрового голоду за рахунок формування не формального

кадрового резерву через співпрацю з місцевими громадськими організаціями, молодіжними активістами та студентами спеціальностей соціальна робота та психологія закладів вищої освіти та фахової перед вищої освіти Дніпропетровської та Запорізької областей. Всі зазначені пропозиції отримали своє втілення в роботі КУ «Центр надання соціальних послуг» Солонянської селищної територіальної громади Дніпропетровської області та отримали позитивну оцінку від соціальних працівників зазначеної комунальної установи та пересічних споживачів соціальних послуг населених пунктів місцевої громади. Єдиним пунктом, що не вдалось реалізувати на практиці була спроба підвищити рівень інноваційності та створити систему електронного врядування на базі КУ «Центр надання соціальних послуг» Солонянської селищної територіальної громади Дніпропетровської області. Головна причина цієї невдачі полягала у відсутності ресурсів у комунальній служби та відсутності доступних і бюджетних технічних рішень для реалізації пропозицій. З іншого боку сьогодні громада веде пошук інвесторів і меценатів для вирішення зазначеної проблеми.